



Sopelimen

NESODDEN
HISTORIELAGS
ÅRSSKRIFT
2007

INNHold

Side

Beretning 2006/2007	4
En historisk vandring i Myklerudskogen	6
Det var en gang en liten buss	13
Fortellinger om prester på Nesodden	18
Aktiviteter	26
Nygård – Martinius Hansen – nå 72 boligenheter	27
Litt om postgangen på Nesodden	35
Mennesker jeg møtte: Rigmor Amundsen	39
Idrettslaget Ymer	41
Minneord Marit Jahr Evensen	46
Minneord Per Wetlesen	47

Forsidebildet: Det gamle landhandleriet til Jørgen Hokholt med herredsstyresalen i 2. etg.

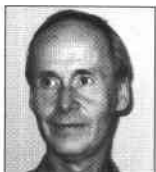
Artikkelforfattere i Sopelimen 2007



*Grethe
Fossum*



*Per
Nordal*



*Stein
Turtumøygard*



*Anne-Lise
Johansen*



*Tore
Granerud*



*Bjørg
Gulbrandsen*



*Harald
Lorentzen*

Redaktør av Sopelimen 2007: Harald Lorentzen

**Redaksjonskomité for Sopelimen 2007:
Styret i Nesodden Historielag**

BERETNING 2006/2007

Styret har i perioden hatt fem styremøter og behandlet 30 saker.
Varamedlemmene har vært innkalt til alle møtene.
Laget er fremdeles det største i Follo med 550 medlemmer.
Sverre Fundingrud er æresmedlem.

Styret har hatt følgende sammensetning:

Leder: Per Nordal

Nestleder: Tore Granerud

Kasserer: Frode Larssen

Styremedlemmer: Bjørg Gulbrandsen og Arne Grøstad

Varamedlemmer: Åste Eggen, Harald Lorentzen og Stein Turtumøygard

Revisorer: Arne Isachsen og Herman Olav Grøv

Styret i Follo Museum: Tore Granerud

Styret i Follo Historielag: Per Nordal med vara Kjell Ødegård

Valgkomite: Jan Rør og Kåre Norum

AKTIVITETER

DESEMBER 2006

Salg av Nesoddens historie bind 2 og 3. Mange kjøpte bøkene som julegaver. Stands på alle kjøpesentrene i bygda med salg av "Sopelimen". Det ble solgt ca. 700 eksemplarer. Medlemmene får "Sopelimen" gratis.

JANUAR 2007

Utstilling på Eklund forsamlingslokale, "Nesoddbåtene i våre hjerter".
Opplegg og regi: Harald Lorentzen. Utstillingen var meget godt besøkt.

FEBRUAR 2007

Samme utstilling på Samfunnshuset. Også meget godt besøkt.

APRIL 2007

Rusletur fra Søndre Spro til Solbakken på bl.a. den nymerkede Kyststien

med 120 deltakere. Opplegg: Harald Lorentzen, som også var guide.

JUNI/JULI/AUGUST 2007

Nesodden kirke var åpen for publikum 12 ganger enten søndager eller mandager. 365 personer besøkte kirken, herav mange utlendinger. Opplegg og regi: Harald Lorentzen.

SEPTEMBER 2007

Rusletur i Svestad-området. Start fra Sandvang og avslutning ved Rogne-skjærslammene. Deltakerne fraktet tilbake til Sandvang med veteranbuss. Opplegg og regi: Harald Lorentzen.

Det ble servert kaffe/kaker/kjeks på Velstranda av Svestad vel. Deltakerne fikk også se en masse bilder fra området v/Svein Beksrud.

OKTOBER 2007

Foredrag av Stein Turtumøygard på Samfunnshuset med tittelen "Husmannsplasser på Søndre Nesodden".

NOVEMBER 2007

Fotoutstilling med temaet "Busstrafikken på Nesodden gjennom tidende" ble vist på Breidablikk i samarbeid med "Fremad" og på Eklund i samarbeid med Jaer Ungdomsforening. Utstillingen ble lagt opp i samarbeid med Johns Treiders Veteranklubb, som også sørget for transport fra Nesoddtangen til utstillingsstedene og retur helt gratis.

DIVERSE

Fundingrudhuset på To er ferdigmøblert, og givergleden har vært enorm. Styret takker alle som har gitt gaver til huset og Bjørg Gulbrandsen, som har stått for møbleringen.

Styret vil enda en gang også takke dugnadsgjengen som gjorde det mulig å gjennomføre prosjektet.

Styret arbeider med retningslinjer for bruken av huset.

Økonomien i laget er svært god.

En historisk vandring i Myklerudskogen

Av Stein Turtumøygard

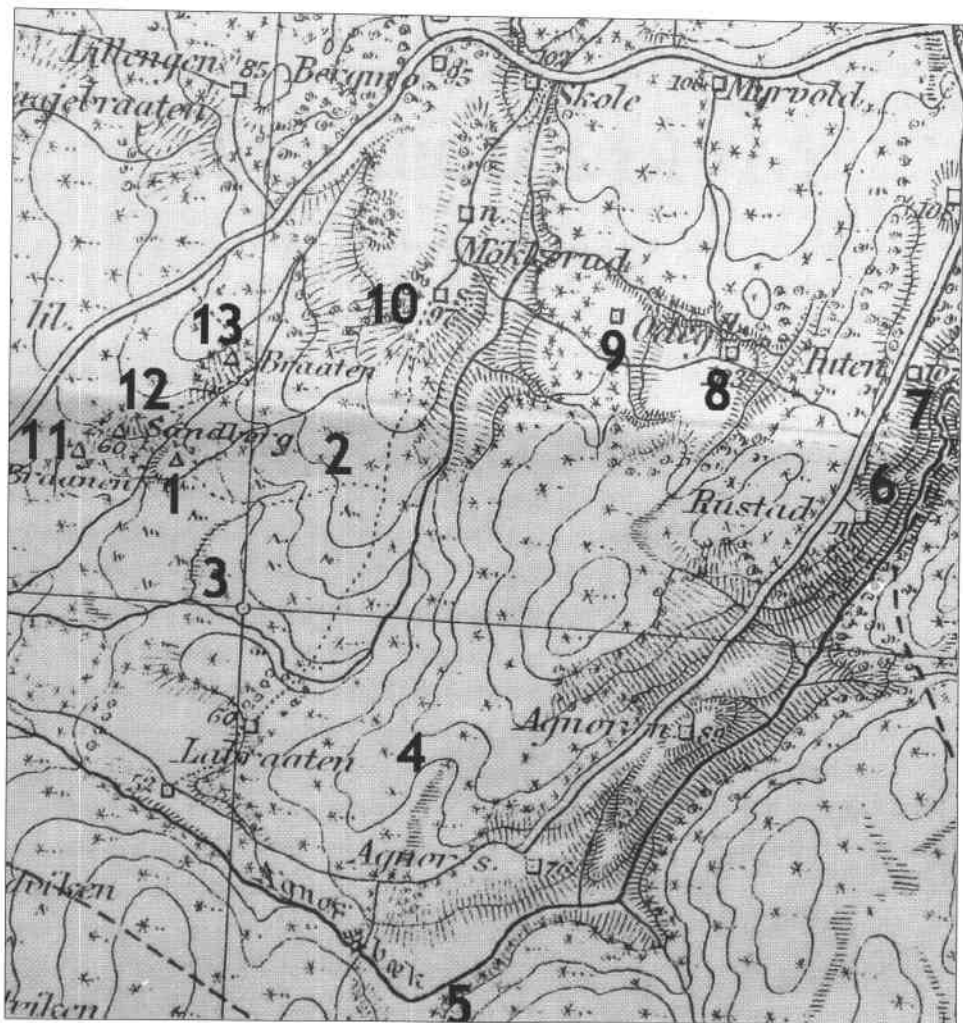
I vikingtiden var Myklerud hovedgården sørvest i bygda. Navnet betyr "den store gården", og den strakte seg hele veien nordover til Svestad. Alle de andre gårdene i området – både Gjøfjell, Rudgårdene, Munkerud og Agnor – var opprinnelig en del av Myklerud.

I dag ligger de to Myklerudgårdene litt inneklemt mellom boligfelt. Men på 1800-tallet var dette området bare skog og jorder. Tenk deg at du vandrer gjennom Myklerudskogen en sommerdag for 150 år siden. Du passerer myra ved det som nå er Bakkeløkka ungdomsskole, og i skogkanten ser du en liten, grå stue. Dette er husmannsplassen Langebakke, som har ligget her helt siden midten av 1700-tallet. Utenfor døra hilser du på den gamle husmannen, Johannes Mikalsen. Han og kona Maren har fortsatt to av barna boende hjemme på plassen – de heter Hans og Hilda.

Du følger stien videre østover, og oppe i lia passerer du enda en husmannsplass. Den heter Bakkeløkka. Huset er stort, og her vokser det epletrær. Et par kuer beiter ved et steingjerde.

Grøndalen

Det ligger også en tredje husmannsplass i grenda. Bak kollen som senere kommer til å bli barnehage, ligger Grøndalen. Her bor husmannen Johan Karlsen og kona Gunhild. De har overtatt plassen etter Niels Jensen, som nylig er død. Niels startet som gårdbruker på Søndre Myklerud, men gikk konkurs og endte med å dyrke jorda på Grøndalsplassen. Nå er plassen i ferd med å gro til, for Johan dyrker



Dette gamle kartet viser Myklerudskogen på 1800-tallet. Stedene er Langebakke (1), Bakkeløkka (2), Grøndalen (3), Svartebråtan (4), Dammen (5), Rustad (6), Tuten (7), Ødegården (8), Vesleødegården (9), Myklerud (10), Brånen (11), Sandberg (12), Braaten (13)

ikke jorda lenger. Han er gammel og skrøpelig, og "understøttet av fattigvesenet".

Grøndalsplassen er oppkalt etter det frodige og grønne dalsiget

som leder sørøstover mot Agnor. Vi følger bekken, og deretter den gamle hulveien, som i mange hundre år har vært hovedvei fra Agnor og ned til Grisebu. Den passerer noen våte myrer, og blir derfor kalt Vaveien (Vassveien). Halvveis oppe mot Agnor passerer vi et høyjorde, og så tar veien oss rett forbi husene på Svartebråtan. Denne plassen tilhører Agnor, og den er pen og velholdt. For her bor Maria Olsdatter, som tidligere har vært husfrue på Agnor. Nå er hun enke, har solgt gården, og pusset opp den gamle husmannsstua på Svartebråtan.

Dammen og saga

Snart er vi fremme på Agnorveien. Dette er hovedveien inn til vestre del av Nesodden, og her ligger Agnorgårdene. Nede på jordet bak husene ser vi restene av en liten stue. Dette var tidligere husmannsplassen Dammen, som ble nedlagt på 1700-tallet. Plassen fikk navn etter dammen som er anlagt øst for veien. Herfra renner Agnorbekken i et par hundre meter langs Sagåsen og nedover til Sagfossen, der saga ligger.

Ødegården

Vi følger Agnorveien nordover, passerer de gamle plassene Rustad og Tuten, og drar innover skogsveien. Her ligger småbruket Ødegården, som er skilt ut fra Myklerud. Det er Knud Hansen Høiby som driver det, og vi spør ham etter et sted som kalles Hundehølet. Knud viser oss et smalt søkk som leder nordover bak husene. Dette er Hundehølhalsen, som fører inn i Hundehølet – et jorde der Knud dyrker høy og poteter. Navnet Hundehølet skriver seg fra harejakten: Når hunden har jaget en hare inn i hølet, kan de ofte jage i ring en stund. Men før eller siden gjør haren et byks opp av hølet og forsvinner. Hunden merker ingenting – den fortsetter bare å følge sporet rundt og rundt der inne i Hundehølet.

Vesleødegården

Vi tar farvel med Knud og fortsetter vestover til Vesleødegården, som ligger i sørenden av et lite jorde. Husmannsfolkene er Iver

Larsen og Marte Hansdatter. Her er det frodig og pent. Det dufter syrener, oppe i skråningen vokser gamle apaltrær, og i jordekanten blinker vannet i en kilde. Iver er gammel nå – hele 85 år. Han driver ikke jorda lenger, men får hjelp av datteren Helene og svigersønnen Hans Jacob Andreassen.

Nå følger vi stien det siste stykket tilbake mot Myklerudgårdene – og gjør et sprang i tid fremover til 1900-tallet. På denne tiden er de fleste gamle husmannsstuene fraflyttet. Men mellom Myklerud og Bakkeløkka ligger det tre gamle plasser som fortsatt er bebodd: Bråten, Sandberg og Brånen.

Brånen

Nederst i veien – like ved Bakkeløkka ungdomsskole – finner vi Brånen. Den ble ryddet i 1851 av gårdbrukeren på Myklerud, Even Olsen Bjørnstad, da han måtte selge gården og ble husmann. Etter Even overtok sønnen Johan Braanan, og senere hans sønn Olai. Mange husker Olai Brånen, som bodde her helt til 1960-tallet. Han jobbet på BP-anlegget på Fagerstrand og var kjent som en av de tre sterke menn i bygda. Helt alene løftet han 200-kilos jernfat. En gang skulle karene på BP-anlegget trekke et tungt jernrør oppover en bakke. De festet ett tau i hver ende av røret. I det ene tauet trakk fire mann. I det andre tauet trakk Olai Brånen alene. Men så ville de fire andre spille Olai et lite puss: De sluttet å trekke, slik at Olai fikk hele vekten alene. Olai merket tilsynelatende ingenting – han fortsatte å dra det tunge røret helt alene. Men etter noen meter blunker han til de andre og brummer: “Dere får trekke inn slakken på tauet deres, gutter.”

Sandberg

Ved siden av Brånen ligger Sandberg, som er utskilt fra N. Myklerud. For hundre år siden var det isarbeider Martin Pedersen Sandberg og kona Marte som drev plassen. Senere overtok familien Kull og fra 1935 Arild Agnor, da han måtte gi seg som gårdbruker på Agnor. På Sandberg var det mye aktivitet. Det fortelles at skøytekongen Oscar Mathisen pleide å leie seg inn i en hytte på Sandberg

om sommeren. Og Arilds datter, Helene, hadde gartneri med drivhus. Hun var svært dyktig med blomster, som hun solgte på torvet i byen. Helene var mye sammen med Inga på naboplassen Braaten. Det var hun som satte navn på den smale stien langs steingarden mellom eiendommene – den heter fortsatt Perleporten.

Langebakken i Braaten

Husmannen Nils Engebretsen ryddet Braaten omkring midten av 1800-tallet. Men historien om Braaten er jo egentlig historien om Hans Johansen, som overtok Braaten omkring 1885. Han giftet seg med tjenestejenta Marie fra Myklerud, og de hadde datteren Inga og adoptivsønnen Agnar.

Hans Johansen var vokst opp som husmannssønn på naboplassen Langebakke, og alle kjente ham derfor bare under dette navnet. Langebakken var kortvokst og bredbygd, med langt, grått skjegg. Han var en av de virkelige bygdeoriginaler på Myklerud, og historiene om ham er tallrike.

Langebakken arbeidet blant annet som kirketjener. Han gikk for å ha varme hender og være litt av en trollmann. En gang helbredet han en hest som haltet – han holdt hendene rundt det vonde beinet mens han mumlet for seg selv. Så sa han til eieren: “Når hesten din har gått like langt som den hittil har haltet, blir beinet bra igjen”. Og det slo til.

Rask i replikken

Langebakken var også med og bygde Gjøfjell kapell i året 1900. Mens arbeidet pågikk, kom biskopen på besøk. Han henvendte seg til Langebakken og spurte: “Du er vel glad for å kunne bygge hus for Herren?” Da svarte Langebakken: “Hadde det ikke vært for min kone og mine barns hunger, så hadde jeg ikke jobbet på denne syngagen!”

En annen gang lånte han bort prammen sin, og fikk den tilbake med skader – den var blitt dårlig fortøyd. Men Langebakken beklaget seg ikke. “Man kan ikke være så nøye,” forklarte han. “Ellers får man jo aldri lånt bort noe!”

Det ble sagt om Langebakken at han ikke kunne lese. Sannheten var antagelig at han trengte briller. Men Langebakken var en luring, og likte godt å late som om han var dum. Han jobbet som issjauer på Spro, og en vinter hadde en grunneier satt opp plakat der issjauerne pleide å ta en snarvei: "Privat, ingen gjennomgang". De andre sjauerne respekterte dette og gikk omveien rundt, men Langebakken fortsatte å ta snarveien. Alle lo og moret seg, og ventet på reaksjonen – men ingenting skjedde. For eieren kjente jo Langebakken, og regnet vel med at han ikke kunne lese skiltet. Men så en iskald februar dag da de satt sammen i varmestua, kommer det tørt fra Langebakken: "Nå går det rundt for Søren Vang. Han har satt opp skilt med "jordbær til salg". Langebakken visste utmerket godt hva som sto på skiltet, men han syntes jo det var veldig praktisk å kunne bruke snarveien.

Ertet damene

Langebakken likte godt å stå på butikken i Fagerstrandbakken og erte damene – da holdt han en avis opp ned mens han lot som han leste. Så erklærte han med stort alvor: "Det er mye ulykker og forlis nå om dagen." Og når Nesoddbåten ankom, tok han gjerne en tur ned på brygga. "Kan du ta med avisen min tilbake?" spurte butikk-eieren en dag. Langebakken lovte dette – han ville nok ikke tilstå at det var vanskelig for ham å lese navnet på avisene. Men på brygga sto en av barnehjemsguttene, og dermed var problemet løst. "Vil du gi meg avisen til butikken," ba Langebakken. "Du skjønner, jeg har så vondt i ryggen i dag."

På sine siste dager måtte Langebakken amputere et ben og ble sengeliggende. Men humøret var der fortsatt, og når lærer Bakka fra Myklerud hadde vært på sykebesøk, kom han hjem med så mange Langebakken-historier at han holdt på å sprekke av latter. Og undervisningen neste dag besto for en stor del i at Bakka gjenfortalte historier fra Langebakken.

Myklerudskogen i vår tid

Dermed er det slutt på vår lille historiske vandring ved Myklerud-

skogen. Menneskene fra den gangen er selv blitt historie, de fleste husmannsplassene er fraflyttet, og husene er borte. Bråten, Sandberg og Brånen er fortsatt bebodd. På Langebakke, Bakkeløkka, Grøndalen, Svartebråtan og Vesleødegården er det bare grunnmurene igjen. Men både i Bakkeløkka og på Vesleødegården plukket ungene epler helt frem til 1950-tallet. Og av steingjerdene ved Bakkeløkka bygget de to 15-meters hoppbakker – Bakkeløkkabakkene – som det fortsatt finnes rester av.

Men folk har det ikke bodd her på lang tid – kanskje med unntak av bygdeoriginalen Thorvald Lauritsen, som pleide å si at han bodde “ i Bakkeløkka, bak busk nr 7”.

Men det er en annen historie.

Kilder:

Arne Paulsen, Erik Jakobsen, Tor Loge, Arvid Aasgaard, Stein Buraas, Øivind Ødegaard, Rolf Galby, Harald Lorentzen, Nesodden Herred, folketellingene, gamle kirkebøker.

Det var en gang en liten buss

Av Bjørg Gulbrandsen

I år er det 80 år siden den første "bussen" – en syvseter – rullet på Nesoddveien, høyeste tillatte hastighet var 25 km/t. Dette var jo et stort fremskritt, for i 1909 hadde herredstyret slått fast at dette nymotens påfunnet som het automobil ikke hadde noe å gjøre på Nesodden – men i 1914 bestemte de høye herrer seg for å kunne tildele motorferdsel på enkelte strekninger.

Men fremskrittet nyttet det ikke å kjempe imot, så i 1927 var det herrene Johns Treider og Rolf Helgerud som satte før nevnte syvsetere i drift. En rute fra Gjøfjeld kirke over Granerud og Nesodden kirke til Nesoddtangen. (I dag har vi ingen rutebil denne veien, alle starter på Granerud). Den andre bussen gikk fra Sagstuen til Hellvik. Da som nå ble det debattert, og fartsgrensen ble hevet til 35 km/t.

Etter noen år trakk Helgerud seg ut av foretaket, og Treider drev alene fra 1932. Det kom jo fort til større og flere busser etter hvert. Bussene hadde navn må vite. Noen etter fabrikat, men også det siste sifret i registreringsnummeret – så som "fireren", "nieren" "tretten" osv. Én buss hadde det velklingende navnet "Silkedokka". Treider døde i 1975, men selskapet som ble startet 5. desember 1927 ble drevet videre frem til 1992. Da var det andre som overtok, og nå er det bare "Treiders Veteranklubb" igjen som bærer navnet.

Gamle koksovner

Jeg var i 43 år gift med Hans, som var ansatt hos Treider i mange år,

både som reparatør og sjåfør, og husker mange episoder som Hans fortalte etter endt dag på bussen, også selvopplevde. Årsaken til at jeg kom på å skrive denne epistel var at jeg for en tid tilbake leste en etterlysning etter de gamle koksovnene som sto i Nesodden kirke. Den ene havnet i den gamle bussgarasjen på Sagstuen. Avtalen var at den "av gutta" som jobbet i garasjen og som kom først om morgenen skulle fyre opp i ovnen. En morgen var ovnen borte vekk, men så kom 5-bussen tilbake fra Tangen og med løsningen. De gamle bussene hadde nemlig et (lite) lasterom under bussen. Nedre bakdelen av bussen kunne felles ned og ble hengende i to kjettinger, smart, for det ble nemlig sendt en del gods med båten for viderebefordring med buss, og det hendte jo også at passasjerer hadde med ting som ikke fikk plass i bussen. Hvorfor lemmen var nede på den siste bussen om kvelden vet jeg ikke, og sjåføren visste det nok heller ikke. Da sjåføren rygget bussen inn i garasjen, kom han så nær ovnen at en del av den la seg pyntelig på siden og havnet inne i lasterommet (bra det ikke var fyr i den). Den intetanende sjåføren kjørte av gårde neste morgen med sin blindpassasjer som ikke ble oppdaget før han kom tilbake til Sagstuen og kald garasje. Det tok sin tid før man fikk buksert, montert og fyrte opp i "kjærkeovnen" den dagen.

Røre og stake

Vi som har levd lenge, husker jo gassgeneratoren som ble påmontert biler og busser under siste krig. Den ble fyrte med knott (små trebiter av løvtre). Som så mye annet var det mangel på drivstoff til motorkjøretøyer. Sjåføren måtte ofte ut og røre og stake vidunderet og så jo ut deretter, temmelig sotete. Hvis det var en kneik, for ikke snakke om lange bakker, måtte passasjerene ut og dytte bussen, man hadde jo betalt for å komme til bestemmelsesstedet. En gang (muligens flere) utbrøt en mann andpusten og sliten: "Dette hadde vært greit hvis vi bare ikke hadde denne forbanna bussen å dra på". På grunn av minelagt Oslofjord gikk ofte båten fra Bomansvik til Bekkensten, og da stoppet bussene ved Jaer. Bakken opp fra Bomansvik var drøy, husker jeg.



Det var inn i et slikt bagasjerom ovenn havnet. Bildet er tatt på Sagstua.

Bussjåførene var jo godt kjent med de fastboende, og de som kjørte Drøbaksruta fikk de utroligste oppdrag, hvorfor kaste bort tid og penger på en Drøbakstur når de kunne sende lapp eller resepter med bussjåføren, som bestandig var hjelpsom. Hans kjøpte til og med hatt for en dame. Han gjorde så godt han kunne, og damen var fornøyd. En gang kom det på en ung pike, leverte sine penger og sa: "Jeg skal ha barn". Hvorpå sjåføren sa: "Men det kan da ikke jeg noe for". Stakkars pikebarn, aldri har jeg sett et ansikt forvandles til rødt så fort.

Det hadde begynt å gå direktebuss Oslo–Nesodden hver dag. En gang kom det på en dame på Grønland torg og spurte om bussen gikk til Kløfta. Sjåføren bekreftet dette. Damen tok plass, satt stille og pent og gjorde heller ikke tegn til å gå av. Sjåføren sa jo at nå er vi på Kløfta (ved Teigen miljøstasjon). Hvorpå damen fortvilet sa at muligens var dette feil, det var Kløfta på Romerike hun skulle til, og hadde skjönt at det var noe galt da de så fjorden, men hun turde ikke si noe. Sannsynligvis måtte damen returnere til Oslo pr. buss og båt og begynne på ny frisk.

Ventet på båten

Det med båt skjønte nok ikke alle. En gang Hans kjørte til Tangen sto det to damer ved Berger, de skulle betale til Oslo. De fikk jo vite at de måtte bytte til båt på Tangen (den gangen betalte man på både buss og båt). Etter en diskusjon fant damene ut at da kunne de like gjerne vente på båten der. Det nyttet ikke å forklare at båten trengte vann for å komme dit. Nei da, damene gikk av igjen. De sto der også ved neste bussavgang. Men nei, de ville ikke bytte befordringsmiddel, så de ventet på båten takk, så da så. Men de ble borte etter hvert.

En annen gang gikk (for en kort periode) siste båten til Oslo klokken 2200 om kvelden. Her var det også en dame som spurte når båten kom idet hun gikk av bussen. Båten kom jo allerede, så Hans sa at det var den båten. Siste buss fra Fagerstrand var ment kun for lokaltrafikk og å hente passasjerer fra Oslo. Ovennevnte dame sto fremdeles på brygga sint som en terrier, det hadde jo ikke kommet noen båt. Hans svarte: "Men kjære dem frue, båten var jo her." "Joda, det hadde hun sett, men den sto det "Drøbak" på. "Ja, ja," sa Hans, "aldri har jeg hørt at 'Stavangerfjord' går til Stavanger." Det hører med til historien at damen måtte overnatte i en buss på garasjen.

Aldri småpenger

En gang på brygga i Oslo kom det en dame og spurte hvilken båt som gikk til Nesodden. Billettøren svarte at det bare var å stige om bord – det var riktig båt. Noe tvilende svarte damen at det står jo "Spro" på båten. Hun fikk da til svar av den oppgitte billettøren: "Det står Siko [tannpastareklame] på trikken". Så tydeligvis var navnene på de gamle båtene noe forvirrende. Bortsett fra "knotthistorien" er disse episodene fra midten av 1950-tallet, og jeg vet at damer ikke er så "korka" i trafikken lenger.

Jeg avslutter med mannen som tok bussen fra Granholt til Tangen brygge hver dag. Minstetaksten den gang var 60 øre. Så var det en gang at mannen dessverre ikke hadde småpenger, kun 100 kroner. Hopp inn, sa sjåføren, veksle denne store seddelen var bare tull.



Det er trolig den gamle ovnen som havnet i bussgarasjen på Sagstua som står til venstre på bildet.

Dette gjentok seg hele uken for den samme sjåføren. Men da var det nok. Den gang var det 1-, 2-, -5-, -10- og 25-øringer samt 50 øre og en-kroner. Så da mannen begynte sin andre uke med 100-lappen, hadde sjåføren samlet 99 kroner og 40 øre i bare småpenger. Passasjeren fikk sine vekslpenger med disse ord: "Nå har du småpenger en stund". Hvordan passasjeren tok det forteller soga intet om. Men en bussjåfør er som kjent en mann med godt humør. Fortsatt gode bussturer på den fine halvøya vår.

Fortellinger om prester på Nesodden

Av Tore Granerud

Det var Olav den hellige (1015–1028) som har fått æren av å ha kristnet Norge, og selv om Nesodden den gang ikke var den mest sentrale bygda, må vi anta at nesodingene fikk sin første kontakt med kristendommen i hans regjeringsperiode.

Nesodden kirke ble bygget ruddt 1150–1200, og det er ansett som sannsynlig at den avløste en eldre trekirke. I Nesoddens historie, bind I, settes tidspunktet for det første kirkebygget på Nesodden til tidligst under Magnus den gode (1035–1047) eller hans etterfølger Harald Hårdråde (1046–1066).

Vi vet ikke om Nesodden fikk sin egen prest allerede den gang, det er nok lite sannsynlig, men sognet som kirkesogn må ha blitt organisert på disse tider. Kirkesognet ble utvidet etter Svartedauen (1349–50), fordi den lille bygda Oppegård, på den andre siden av Bunnefjorden, ble lagt inn under Nesodden. Dette skyldtes at både presten og mange medlemmer av menigheten hadde blitt offer for pesten.

Etter reformasjonen

Vi har ingen opplysninger, verken om navn eller andre forhold, om prester som virket her på bygda i katolsk tid. Det er først etter reformasjonen (1536) at vi begynner å få navn på prester, og etter hvert også får vite en god del om hva de sto for. Nesodden var en fattig bygd, og også prestene som virket i bygda måtte avfinne seg med et svært beskjedent utkomme. Dette førte til at Nesodden ikke alltid

kunne velge blant prester på øverste hylle og kan ha satt sitt preg på menighetslivet her.

Vi vil i denne artikkelen fortelle om noen av de prestene Nesodden har hatt fra reformasjonen og fremover mot vår tid. Det er ikke mulig å ta med alle, men prester frem til 1920 er listet opp i Hj. Berners bok Nesodden Herred.

De første notatene vi har om prester etter reformasjonen er det den senere sogneprest Ruge som står for. Han nevner navn på fire prester fra denne tiden, nemlig herr Jens i Son, herr Oluf, herr Tamis Jonsøn og herr Anders. Tittelen "herr" står i denne forbindelse for "prest". Henvisningen til herr Jens i Son kan tyde på at Nesodden var uten egen prest og at kallet ble betjent av prester annet steds fra. Vi har for øvrig ingen opplysninger om disse prestene.

Stridbar prest

Den første presten vi har mer informasjon om er herr Jens Svane. Han er nevnt som prest på Nesodden i 1574, og han var her til 1584. Han er omtalt som en stridbar og til dels drikkfeldig person, som i året 1579 ble domfelt to ganger. Den første dommen var for slagsmål, den neste for falsk beskyldning om trolldom, noe vitner kunne fortelle ikke var sant. En kveld i 1580 møtte han sterkt beruset opp i Oslo bispegård og skjelte biskopen, Jens Nielsen, huden full. Dette likte ikke biskopen, og han fikk Nesoddpresten kastet på dør. Jens Svane hevdet at kallet på Nesodden var så "ringe" at det ikke var mulig å leve av det. Dette fikk han nok medhold i, for i 1578 fikk han beholde kongens tredjedel av tienden. Da det deretter ble kjent at han allerede før dette hadde beholdt kongens andel uten å ha tilatelse, ble han domfelt på nytt.

Anla flomsag

Hans etterfølger Carl Olufsen ble kjent som en dyktig og drivendes mann, som drev opp prestegården. Han anla også en flomsag, der han skar materialer for salg. Han var prest på Nesodden fra 1584 til ca. 1622.

Den neste prest som meldte seg til tjeneste på Nesodden het Niels

Gunnensen, og på nytt fikk Nesodden en prest som kom på kant med både biskop og annen øvrighet. Et gammelt sagn som er gjengitt i L.L. Daaes Norske bygdesagn forteller at presten på Nesodden mente å ha rett til å vie hvem han ville og også å slippe frem til alteret hvem som helst. Dette førte til en strøm av landstrykere og folk som var bortvist annet steds fra, til bygda. Det fortelles i denne forbindelse om et brudepar som var nektet vielse i Asker, og som derfor dro over fjorden til Nesodden for å bli viet av Niels Gunnensen. Disse forliste ved en fjellknaus rett nord for Illjernet. Knausen har fått navnet "Kirkeberget". Niels Gunnensen var i 1628 innstevnet for Oslo domkapitel for "forargerlig Levned, Lettfærdighet og Drukken-skab", men slapp med en meget sterk advarsel. Han ble senere innstevnet for å ha viet omstreifere, uten forlovere, og attpå til å ha holdt gjestebud for dem i prestegården. Han ble imidlertid sittende i kallet, sannsynligvis til han døde i 1633. Etter Niels' død ble enken og sønnen saksøkt for kirkens ornamenter, som hadde forsvunnet mens Niels var prest og kirkeverge. Enken ble dømt til å skaffe disse tilbake eller betale erstatning.

Ornamenter gikk tapt

Deretter ble danske Rasmus Nielsen Paludan sogneprest. Han satt i stillingen fra 1653 til 1670. Da prestegården brant i 1668, gikk både hans egne midler og kirkens ornamenter tapt. Det ble anmodet om støtte fra andre kirker for å erstatte tapet. Paludan foresto gjennomføring av et manntall på Nesodden i 1665, og selv om dette inneholdt flere feil, var det likevel den første kilden til informasjon om folkemengde, aldersfordeling m.v.

Etter at Christoffer Olufsen Pharo hadde vært en nøktern prest, visstnok med streng kirketukt, fra 1679 til 1709, lå veien åpen for den legendariske Christian Hartvigsen Ruge. Han var først kapellan under Olufsen i to år, før han overtok som sogneprest i 1709 for å bli sittende i embetet i 40 år, altså til 1749. Om ham skriver Hj. Berner at han var visstnok den mest ansette prest som Nesodden har hatt. Han ble karakterisert som en dyktig teolog og filolog, god poet og stor taler. Det fortelles at folk fra Christiania dro ut til Nes-

odden for å høre ham tale. Familiene Collett og Leuch fra Christiania foranstaltet hvert år en offerdag til ham i Nesodden kirke, og dette offeret utgjorde nesten like mye som kallets øvrige inntekter. Dette viser utvilsomt at han var meget vel ansett også av sine sambygdinger. Han førte de første ordentlige ministralbøker for Nesodden, og også kallsbok. Ruge sparte seg ikke. Tidligere var det slik at Nesoddpresten holdt gudstjeneste to søndager på rad i hovedkirken (Nesodden), så den tredje søndag i annekskirken (Oppegård). Ruge forandret dette slik at fra pinsedag til Mikkelsdag holdt han gudstjeneste både i Nesodden og Oppegård kirker hver søndag, og fra Mikkelsdag til pinsedag var det gudstjeneste i kirkene annenhver søndag. I 1722 kjøpte han både Nesodden og Oppegård kirker av kronen for 64 riksdaler.

Måtte bytte kall

Etter at Peder Ring (sogneprest 1749–1764) og Jens Kjep (1764–1772) hadde fungert, ble Jacob Jacobsen Thode utnevnt til sogneprest for Nesodden i 1773. Han ble fort ansett som dyktig, ikke minst når det gjaldt drift av prestegården, men han kom dessverre til å dele ut sakramentet uriktig, ble ilagt en bot for dette og måtte be menigheten om forlatelse. Dette tok han så tungt at han ba om å få bytte kall. I 1776 byttet han med Lauritz Haaning. Byttet var neppe særlig positivt for Nesodden, da Haaning ble fradømt sitt embete på grunn av drukkenskap i 1778.

Vi hopper fremover til 1795, da Jens Abilsgaard ble prest på Nesodden. Han ble der til 1806. Dette er en interessant periode, fordi den første folketellingen som gir en nokså detaljert oversikt over befolkningen ble gjennomført i 1801. Dette gir grunnlag for å se hvordan prestegården var bemannet. Presten var ugift, men hadde to søstre boende hos seg, videre en liten gutt på ni år, og dessuten søsteren til prestens far. Hun var selv enke etter en prest. Så hadde de seks tjenestefolk i alderen 16 til 28 år. Dessuten bodde det tre husmenn med sine familier – til sammen 15 personer – på husmannsplasser under prestegården.

Vi gjør et nytt hopp til prestene Nicolai Benjamin Aall (sogneprest



Julius Wilhelm Jarmann, prest på Nesodden 1858–1868.



Johan Andreas Welhaven, prest på Nesodden 1870–1876.

på Nesodden 1833–1842) og Honoratus Lyng (1842–1858). Vi merker oss at disse to prestene hadde sterkt motstridende syn på årsaken til at det var mye fattigdom i bygda. Aall mente at fattigdommen skyldtes samfunnsforholdene, det var ikke arbeid for alle i bygda, og fortjenesten var for dårlig. Arbeiderklassen var duelig, og overdådighet eksisterte ikke i bygda. Lyng derimot mente at fattigdommen skyldtes folks slette styring av sitt pengebruk og deres uordentlighet. Aller verst var det at folk giftet seg uten først å ha skaffet seg et anstendig utkomme.

Prest og ordfører

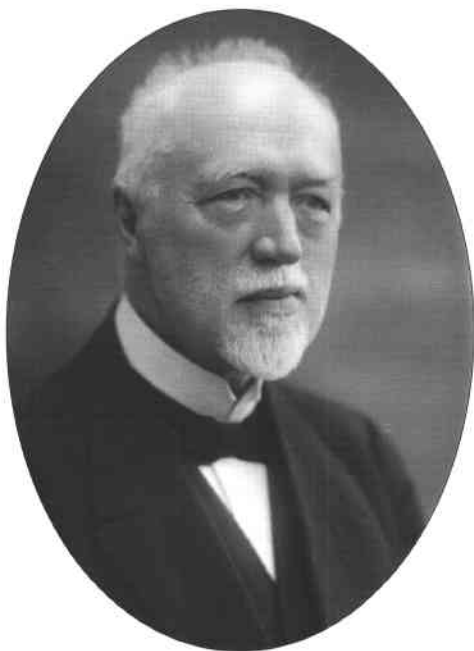
Lyng ble etterfulgt av Julius Wilhelm Jarmann (1858–1868). Jarmann var også kommunens ordfører en periode. Hans store fortjeneste for øvrig var at han presset kommunen til å kjøpe Nesodden kirke fra

dens private eie. Vedlikehold av kirken hadde da vært sterkt forsømt.

Johan Andreas Wellhaven (sogneprest på Nesodden 1870–1876) rakk i sin korte periode i bygda å overvære at galleriet i kirken raste sammen med 100 mennesker på. Dette skjedde konfirmasjonssøndagen 1871. Blant konfirquantene var denne skribentens farfar Olaus Hansen Krange (som senere i livet overtok Mellom-Granerud gård og tok Granerud-navnet). Mange ble skadet, men ingen døde. Wellhaven har vært omtalt i SOPELIMEN før i forbindelse med at han var formann i Nesodden Private Fattigpleie. Samme dag som han skulle holde sitt siste møte i denne foreningen, døde hans lille datter. Fra møtet ble det bare protokollert at den lille pikens klær og vugge skulle fordeles til fattige i bygda ved neste jul.



Peter Ingvald Myhre, prest på Nesodden 1897–1913.



Niels Alstrup Dahl, prest på Nesodden 1914–1932.

Om Wilhelm Cato Grieg (1886–1897) fortelles det at han talte så vakkert at tårene rant på menigheten. Vi går nå frem til 1914, da Niels Alstrup Dahl ble sogneprest på Nesodden. Synnøve Næverlid, født i 1920 på prestegården som datter av forpakteren av gården og oppvokst der, forteller gjerne om sogneprest Dahl. Dahl ble i bygda opplevd som et ualminnelig fint og godt menneske. Han sørget for å holde seg orientert om hvem som var syke, og det var aldri nødvendig å be ham komme på sykebesøk. Han kom uoppfordret. Tidligere prester hadde hatt hest. Dahl gikk på beina rundt omkring i bygda. På kontoret hadde han to blekkhus, og det ene hadde han kjøpt for egne midler. Dette ble brukt til privat korrespondanse. Han var også ivrig til å besøke skolene, og Synnøve Næverlid forteller en historie som viser hvordan barna i deler av bygda så på seg selv som “bedremanns barn”, mens andre deler kanskje hadde et mindre godt ord på seg: Presten var på besøk på Jaer skole og fortalte der om de stakkars hedningene som aldri hadde hørt Guds ord. Så spurte han klassen om de visste hvor hedningene bodde. Det ble helt stille, men plutselig rakte en gutt hånda i været. Ja? sa presten. På Flaskebekk, sa gutten.

Restaurerte kirken

Dahl tok initiativet til og fikk gjennomført restaurering av kirken, men når det gjaldt presteboligen, krevde han ingenting. Men han hadde kontraktfestet krav på 20 favner ved årlig, noe som tyder på at det trakk der inne. Dahl var temmelig ubehjelpelig når det gjaldt praktiske ting, så her var det fruen, Kathrine Othelie, som måtte ordne opp. Hun var fra Tønsberg og ble omtalt som den vakreste kvinne som noen gang hadde spasert i Tønsbergs gater. En liten anekdote forteller noe om hvordan hun passet på sin mann. Dahl var glad i kaffe, men tålte den dårlig. I forbindelse med alle hans besøk i hjemmene og i foreninger kunne det lett bli for mye av denne drikken. Ved en sammenkomst hvor Dahl og frue var til stede, gikk serveringspersonalet omkring og tilbød påfyll av kaffe etter at den første koppen var drukket. Da var prestefruen rask med å holde hånden skjermende over prestens kopp og sa: “Takk, Dahl er for-

synt". Dette utsagnet ble spøkefullt brukt som et fast uttrykk i bygda i årene som fulgte, i betydningen "nei takk".

Det var sorg i bygda da Dahl døde i 1932. Synnøve Næverlid forteller at hun og noen venninner gikk ut og plukket blåveis som de la i kista hans.

I perioden som fulgte var det flere kortvarige løsninger. Både Sverre I. Hougnæs, som bl.a. inviterte pinsevennene inn i kirken med hele musikken deres, og Carl Christensen, som fremsto som en veldig liketil person, ble svært godt likt i sine korte perioder som prest på Nesodden. Lars Bakke Asbjørnsen ble deretter utnevnt til stillingen i 1937. Hans virke er godt kjent gjennom hans forfatterskap. Mest kjent er han for sin deltakelse i motstandskampen under krigen, da han bl.a. skjulte ammunisjon på kirkeloftet. Han dro også til Korea som feltprest under krigen der. Derfra skrev han boka «Fjellet med de fallende blomster». Denne artikkels skribent hadde Asbjørnsen som religionslærer på realskolen og husker godt at han etter hjemkomsten fra Korea ga oss valget mellom å bli hørt i lekene, eller høre ham lese det siste kapittel i boka. Valget var enkelt.

Vi avslutter med at Asbjørnsen ble etterfulgt av Johan Smith i 1954. Han sto i stillingen til 1971, da han gikk over i en vel fortjent pensjonisttilværelse.

Kilder:

J.O. Gjermundsen, B. Omholt og T. Schou:

Nesoddens historie bind I

C.H. Holm: Nesoddens historie bind 2

H. Lorentzen: Nesoddens historie bind 3

HJ. Berner: Nesodden herred

L.L. Daae: Norske bygdesagn

T. Kristensen: Nesodden kirke

Kallsboken for Nesodden kirke



*2007 var et aktivt år for Historielaget.
Over: Fra rusleturen i Spro. I midten: Plate
om Granholtfunnene. Under: Fra åpen
kirke-arrangementene.*





“Nygård” – Martinius Hansen – nå 79 boligenheter

Av Grethe Fossum

Nygård G.nr. 23, br.nr. 13 ble skilt ut fra Nordre Myklerud med 30 mål i alt. Dette skjedde i 1915, og da besto stedet av bare skog og sand, myr og leirholdig moldjord. Martinius Hansen født 1873, sønn av Hans Olsen, var bosatt sammen

med sin mor som på den tiden var blitt enke, i "Veslenga". Stedet ble senere kalt "Lilleengen", da hadde nye eiere overtatt og det ble foretatt betydelig påbygging.

Martinius hadde syv søsken, de to yngste, Helga Marie født 1883 og Emil Hjalmar født 1881, emigrerte til Amerika i den tiden det var så gjevt. Hans tre brødre Olaus Hagbart født 1869, Karl Johan født 1871 og Jørgen Alfred født 1878 flyttet alle til Hurum. Den siste broren Hans Kristian født 1876 ble gift med en av døtrene på Ødegaarden, men døde allerede i 1902.

Men altså: Han Martinus kjøpte og fikk fradelt et område av G.nr. 23 – av Paul Paulsen på Myklerud, og han satte i gang med å bryte opp jorda for å dyrke den. Det var et slit, og stubbebryteren var god å ha for å få dratt opp stubbene. Det ble et fint jorde, som lå fra hovedveien, ned veien som går langs eiendommen til Odd Lundby og Ragnar (Pelle) Lundby bort til fjellskalkene der husene i Furuholtet ligger. Sørover gikk jordet et stykke bortover mot nåværende Kiwi. Samtidig med brytingen av jordet ble det bygget et bolighus, et ganske lite hus, men i 1 ½ etasje. Et stort uthus som inneholdt låve med fjøs, stall og vedskjul ble også bygget. Uthuset lå ganske nær veien omtrent der veien inn til Nygårdsfeltet går nå. Alt ble oppført i 1915–1920. Familien økte med en hest som var god å ha både ved brøyting av jord, bortkjøring og etter hvert ved pløying, harving osv. – og snøbrøyting. "Nygård" var et faktum!

Stas hos smeden

Senere begynte Kristian Nylenna, bakeren som bodde i 2. etg. i bakeriet sitt der Kiwi ligger nå, å bryte opp jordet mellom bakeriet og Martinus sitt hus. Når vi ser på fotografiet av maleriet av "Nygård", ser vi i bakgrunnen til venstre et lite hus, dette var smia. Smia tilhørte Lundby'n – Hans Karlsen Lundby. Han bodde sammen med kone og barn i huset som vi ser i bakgrunnen til høyre på maleriet. Smia lå helt uti veikanten slik at det skulle være lett for forbigående å komme innom og sko hesten sin. Jeg husker godt hvordan det så ut der inne; det var mørkt for alt var sotet ned, det



Inger Vågдал sammen med sin bestefar Hans Beksrud utenfor bakeriet. I bagrunnen, gården Nygård.

brant alltid på essen med røde fine kull så det ble en egen lukt og varme av det. Smeden selv var like svart som alt det andre, men han smilte til oss ungene med hvite tenner. Han syntes det var stas at vi ungene stakk en tur innom og hilste på når han ikke hadde det for travelt. Smia har nå sin grav under asfalten der.

Martinius Nygård som han etter hvert ble kalt, dreiv med fôr, korn og poteter og så hadde han masse flott rabarbra – jordbærrabarbra. Denne var han mektig stolt av, han plukket, buntet og solgte til Erling Ødegaard på Skogheimbutikken, og han solgte til sommergjestene på "Fjellstua". "Fjellstua" var "Næring og Nytelses" feriehem på Fagerstrand – beliggende vis-à-vis Nygård – det var en masse hytter der, og disse lå nydelig til på vakre naturtomter. I dag er området den øvre delen av Bergheimfeltet. Martinius var vakt-

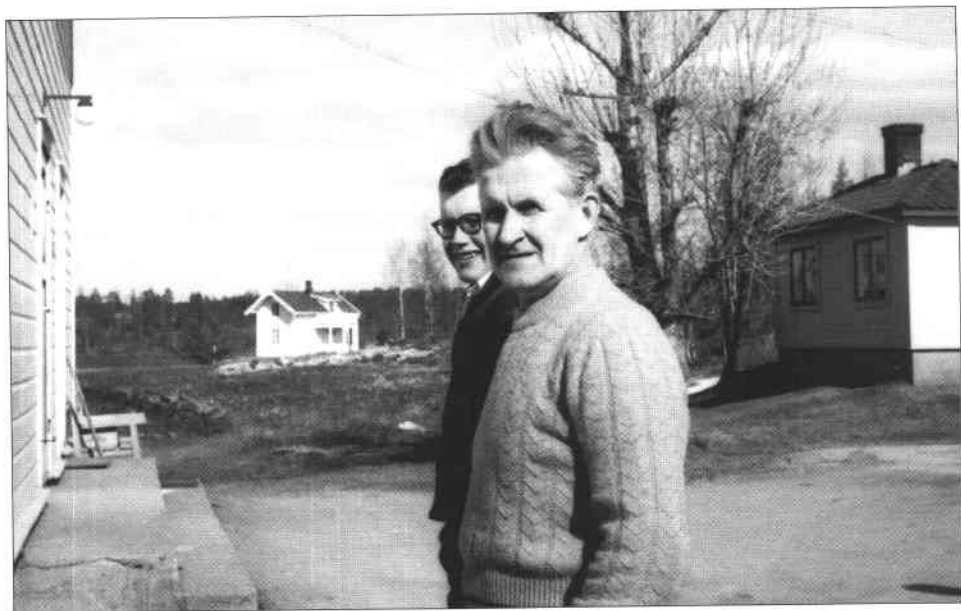
mester på "Fjellstua" og fikk mange gode venner der, bl.a. maleren Arthur Eriksen som malte maleriet av eiendommen i 1943.

Akevitt og skråtobakk

Når det stakk en kar innom hos han Martinius, var det alltid spørsmål om "det ikke skulle smake med en liten akevitter". Det var ingen som kom med bil den gangen, nei, det var til fots eller med hest, og hesten brakte alltid sin herre trygt hjem igjen. Akevittflaska sto alltid bak kjøkkengardinet. Han Martinius satt der med kortleiken sin og røykte pipe. På kjøkkenbordet lå det ei fjøl med en kniv og så "kvartrullen", en slags skråtobakk som han skar opp og putta i pipa si. Det ble ganske så røykfyllt inne hos han Martinius, men han var frisk som en fisk!

Ellers var han en arbeidsom ordensmann. En av guttene i nabolaaget stakk rett som det var innom og kunne kanskje hjelpe til med litt arbeide. Gutten var med brødbilen og hjalp til å stable brød inn i butikken, og en gang han skulle være med ned til Skogheimbutikken, ba Martinius ham spørre'n Erling om han trengte mer rabarbra. Ja da, gutten skulle spørre han – men så glemte han hele avtalen. Da han kom tilbake til han Martinius og fikk spørsmål om rabarbraen, torde han ikke si at han hadde glemt å spørre, så han sa at det var lite rabarbra på Skogheim nå. Han Martinius satte i gang å kutte rabarbra og dro ned til butikken med jordbærrabarbraen sin. Da han kom ned, var det bra med rabarbra i butikken, og han Martinius skjønnte at han var blitt lurt. Han ble mektig vred, tok med seg rabarbraen igjen, og hvit i ansiktet av sinne stormet han inn i bakeriet og spurte etter gutten. Gutten hadde imidlertid gjemt seg og torde ikke komme fram. Han Martinius ville ikke se gutten på lenge, og han sa: "tenk han laug for meg".

Han Martinius var med på onnearbeid i nabolaget, og en gang de hadde tatt onna på Munkerud, ble han så beskjemmet over en ung mann som også hadde vært med i onnearbeidet. For tenk han forlangte så mye penger for jobben! Da turen kom til han Martinius om hvor mye han skulle ha for jobben, sa han: "Jeg skal ikke ha noe – jeg har jo fått god mat her".



Utenfor Nylennas bakeri ca. 1956. Kristian Nylenna og søstersønnen Odd Paulsen. På jordet i bakgrunnen ser vi Nygård. På tunet og jordet ligger nå en Kiwi-butikk og et boligfelt.

Kastet kortstokken

Han Martinius var glad i å legge kabal, kortstokken ble etter hvert ganske lefsete og svart, og han visste hvilket kort det var når han så baksiden av det. Han syntes etter hvert at han skulle kjøpe seg en ny kortstokk. Men med den nye kortstokken gikk ikke kabalen opp, så den kortstokken ble kastet.

Når han Martinius skulle ta morgenvasken, eller bade, tok han aluminiums vaskefatet sitt og satte det rett på vedkomfyren for å varme vannet. Men da han en dag måtte kjøpe nytt vaskevannsfat fordi det var blitt hull i det gamle, og han så satte det nye fatet som var av plast på ovnen, gikk jo ikke det så bra. Så han ville "inte ha noe av de derranne nymotens greiene".

Han Martinius var en av dem som hadde telefon på et tidlig tidspunkt. Jeg husker godt jeg var hos ham for å låne telefonen, en stor

fin sak som hang på veggen i gangen. Han syntes det var stas å få besøk, så han spurte og grov om alt mulig. Så sto jeg der og stirret ned i gulvet da og vrei meg og visste ikke hvor jeg skulle gjøre av meg.

Telefonen var vel en nødvendighet for å skjøtte vaktmesterjobben på "Fjellstua", for jobben innebar også at han skulle hente og bringe gjester til og fra Fagerstrand brygge. De kalte ham for vognmannen, det syntes han var stas. Han og hesten hadde flere fine hestevogner; fjærvogn, høyvogn, langvogn og selvfølgelig møkkakjerre.

Hesten hadde det godt på Nygård, og den ble også lånt bort i onnearbeide. Min bestefar Georg Torp lånte den blant annet.

Poteter og bringebær

Kristian Nylenna, bakeren, som bodde i annen etasje på bakeriet sitt, brøyt opp og leide jorda sør for husene på Nygård i krigsårene. Det var vel mest poteter og bringebær som ble dyrket der. Han hadde også kuer, gris og høner i uthuset på Nygård.

Han Martinius tok seg hver dag en tur bort i bakeriet for å prate litt, og for å kjøpe seg ferskt brød.

I 1945 kom Hans Hansen for å drive jorden på Nygård. Han kom fra Paulsen på Myklerud, hvor han hadde arbeidet som sveiser. Nå flyttet han inn i 2. etg på Nygård. Jeg husker ham som en sveisen kar med flott hvit strikkes genser. Genseren hadde han fått av søsteren sin, Aslaug Hansen, som var en racer med strikkepinnene. Jeg husker at han sto i høyvogna og plystret og sang mens han kjørte hesten. Jeg ble sendt av gårde til jordet hos Hans og Martinius for å kjøpe poteter. Nypotetene den gangen, de var ikke som nå. Den gang var de fulle av jord, men bare en tok og vrei hendene rundt dem i vannet så var skrellet av og de smakte kjempegodt. Vi kjøpte "grisepoteter" (små poteter) også husker jeg, som mor kokte i en svær kjele til villagrisen vår. Da gikk jeg faktisk og lurte til meg noen av de små potetene, for de var kjempegode. (Vi var jo egentlig ikke så godt vant i den tiden da.) Midt ute på jordet til han Martinius, på en liten fjellskalk, hadde han Hans plassert ei svær vekt som potetene ble veid på – jeg tror vi fikk god vekt. Hans hadde ku, gris og høner og stelte og brukte hesten til han Martinius.



Inger (Nylenna) Vågdal og Grethe (Lillerud) Nylenna en sommerdag. Frodige bringebær og åkrer på Nygård i bakgrunnen.

Kirketjener

Han Hans var ansatt som kirketjener også. Jeg husker ham som en smilende, syngende og koselig mann. Da han ble syk, kom hans søster Aslaug og bodde hos ham og stelte for ham. Hans døde i 1953 bare 40 år gammel! Han Martinius var blitt en gammel mann på omtrent 80 år på den tiden. Etter at Hans var borte, leide han ut i 2. etg. til den ene bussjåføren etter den andre; Kåre Skydsrud og Rein Bjørnstad husker jeg spesielt. Sjåførene hadde sen arbeidstid, og det hendte at han Martinius glemte seg bort og låste ytterdøren før leieboeren hadde kommet hjem. Kåre forteller at det hendte han måtte klatre opp utvendig til balkongen i 2. etg.

Etter at Hans var blitt borte var det Aage Paulsen med sønnen Arne som dreiv jorda på Nygård.

Sine siste dager tilbrakte Martinius på "Gamlehjemmet" som det het den gangen, og det lå rett ved Nesodden kirke. Bygningen har i

det senere vært brukt til asylmottak. Han likte seg godt på hjemmet, og han døde i desember 1963 – dagen før 90-årsdagen sin. Til tross for sin høye alder hadde han ikke mistet et hår på hodet – en staut Nesoddkar.

Arvingene lot jordene gro til, det var leit å se! Det siste jordene ble brukt til var å trene hester – de kjørte rundt og rundt i bane der. Etter hvert ble det Nesodden kommune som fikk kjøpe eiendommen – dette var i 70-årene, og så ble det Nesodden boligbyggelag som fikk bygge, det ble 67 boenheter – samtidig begynte Arne og Odd Paulsen å bygge eneboliger, det ble 12 boenheter. Innflyttingen på “Nygårdsfeltet” begynte i slutten av 1970-årene.

Kilder:

Gunnar og Inger Vågdal, Arne Paulsen, Kåre Skydsrud,
Rein Bjørnstad, Gerd Haaker, Gro Lehmann, Arvid
Aasgaard



Nygårdsfeltet i dag. Bildet er tatt fra omtrent der bolighuset Nygård lå.

Litt om postgangen på Nesodden

Av Anne Lise Johansen

Ordet post er en forkortelse av "posita states egnorum" som betyr skyss-stasjon eller postvesen.

Hit til Nesodden kom det første poststedet i 1852. Det ble opprettet i kongelig resolusjon den 20. februar 1852 med virksomhet fra 1. mai 1852. Nå ble det en to ganger ukentlig bipostrute mellom "Aas og Næsodden præstegjeld". Senere ble ruten utvidet til tre ganger ukentlig.

All post ble brakt med hest og vogn, eller ridende. Det var ikke så mye post den gang, det var helst meldinger til lensmann eller prest, og det var også de som var poststyrere. Fra 1. mai 1852 var det lensmann Røer som tok seg av posten, han bodde på Berger gård. Så tok sokneprest J.A. Welhaven over, da flyttet poststedet til prestegården, det var i 1881.

Den siste lensmann som var styrer het C. Heltzen, han flyttet kontoret til Søndre Hasle. Det var 1. januar 1892. Da het poststedet "Nesodden".

Fra 1. juli 1892 ble det opprettet to landpostruter med omdeling tre ganger ukentlig. Rutene var lange, de dekket det meste av Nesodden både øst og vest, og var nok en påkjenning for både hest og bud. Den ene ut fra Hasle, til Jaer, Furuholtet, Prestegården, Løes, Solberg, Skoklefall, Røer, Persilengen skole, Kjensli og tilbake til utgangspunktet.

Den andre ruten gikk fra Hasle, om Svestad, Spro landhandel, Myklerud skole, Frogner landhandel, Nordre Linnebråte, Garder og tilbake til utgangspunktet.

Fra 1. januar 1927 ble navnet endret fra Nesodden til Nesoddhøgda, et navn det hadde helt til nedleggelsen den 30. april 1992.

Mitt første møte med posten var gjennom landpostbudet. Det måtte være ca. 1932–1933. Min far både sendte og fikk mye post, og for å spare tid sendte han meg ned til veien for å vente på posten, noe jeg gjerne gjorde. Landpostbudet som kom med hest og vogn het Mohn-Olsen, han hadde alltid en koselig bemerkning til en liten jente.

Landpostruter

Nå var det blitt båttrafikk i fjorden, både på øst- og vestsiden, posten ble sendt med båt, en virkelig framgang.

De lange landpostrutene ble endret, det ble opprettet brevhus og poståpnerier, gjerne nede ved sjøen. Ofte var det landhandlerne som var poststyrere.

Vi vet at det ble opprettet brevhus på Rudstrand i 1903, på Steilene i 1904, poståpneri på Spro i 1910, på Fjellstrand i 1912, det samme på Nesoddtangen hvor det holdt hus på "Signalen", senere flyttet det og ble hetende Oksval, og videre Oksval i Bundefjorden. Vi fikk poståpneri på Blylaget også i 1912, Hellvik i Bundefjorden 1915, Fagerstrand i 1923, Svestad brygge i 1928 og til slutt Bjørnemyr i 1981. Samtlige er nedlagt, det er bare Fagerstrand som er post i butikk og holder til i Kiwi-forretningen på Fagerstrand, samt Nesoddtangen som omtales som posthandel.

Poststedene ble møtestedet, her hentet en post til seg selv, tok med posten til naboen, traff venner og kjente, og praten gikk livlig. Så var det en som tok med en bunke post og leverte i nærmeste butikk hvor den ble lagt i en eske, så kunne kunden selv lete igjennom posten. Det ble vel så som så med taushetsplikten på den måten, men tenkte noen på slikt?

En liten krok i naborommet

Budtjenesten var ikke skikkelig i gang ennå. Det var bare Oksval som hadde det. Det postbudet sto det respekt av. Han het Aksel Dahl, med tilnavnet "Jungeljack". En riktig hedersmann.

Da jeg begynte i posten, var det blitt høsten 1959. Postverket hadde leid et veldig lite lokale i annen etasje i Tangen Sentrum, i den aller eldste delen. Lokalet var så lite at var det tre kunder inne samtidig, var det stappfullt. Dahl som skulle sortere posten var det ikke plass til, han fikk låne en liten krok i naborommet, et utleielokale, og ved utleie måtte "kroken" til Dahl tømmes. Når postkontoret stengte, måtte vi stable alt inn på kontoret, og møte tidlig neste morgen for å flytte sakene tilbake i kroken. Til jul kom det masse pakker som både skulle hentes og sendes. Det var jo bygging av nye felt her på Nesoddtangen og mye tilflytting, med stadig nye innflyttere. Til jul fikk vi låne et stort bord å plassere pakkene på.

Miserabel forfatning

En dag kom det en ung herre for å hente sin pakke. Jeg lette og lette, tilslutt fant jeg den, men helt i miserabel forfatning. Pakken var tydelig ødelagt, innholdet besto av slakt. På bordet satt en katt som var tydelig god og mett. Hva skulle jeg si til kunden? Jeg beklaget at pakken dessverre var ødelagt, men uten å røpe synderen. Kunden var grei, trodde nok det skulle gå bra. Jeg ba ham iallfall koke kjøttet godt.

Den 15. november 1960 flyttet vi til nytt lokale i første etasje, der bokhandelen nå holder til. Nå ble Oksval poståpneri nedlagt, og Nesoddtangen opprettet. Dette er starten for det Nesoddtangen poståpneri som er i dag. Kontoret har vært på flyttefot flere ganger, men alltid innen Tangen Sentrun. Nå startet vi med bedre plass. Dahl fikk egen plass, med egen ny budrute på Flaskebekk. To nye unge gutter skulle dekke Dahls gamle rute og to landpostruter som kjørte bil. Det kom ny poståpner, så nå var vi to i skranketjenesten.

Dette var stor forandring. Senere har kontoret stadig blitt utvidet, det ble flere postbud, nå ble det brukt biler, postbudene fikk egne lokaler, skranketjenesten ble utvidet, nå har dataalderen overtatt det hele.

Med fra begynnelsen

Men jeg kan ikke annet enn å tenke på Aksel Dahl, som var med fra

begynnelsen av. Nå er han borte, men minnet om ham lever. Der er nok noen av oss som husker ham, blant annet de som var barn den gang. Den siste budturen hans var like innunder jul, og det var veldig kaldt. Han hadde et handikap, og for et postbud var det stort: Han så veldig lite. Det ble sent, og vi på postkontoret ventet på ham. Så kom han, hadde mistet posten fordi han falt. Dette var i bakken mot Granholt. Han krabbet rundt for å finne igjen posten som lå strødd. Noen barn hadde hjulpet ham. Så kom han til postkontoret med posten igjen. Det var vel første gang han hadde gitt opp. Han var stivfrossen. Et av landpostbudene var inne, han brakk jakken av ham og fikk i ham litt varmt, tok sin egen jakke og kjørte ham til bryggen, han skulle hjem, den gangen reiste han daglig fra Sande i Vestfold for å gå med posten. Det var hans siste dag i posten her.

En trofast tjener vi hadde, men fikk han noen takk? Han ventet det ikke, det var bare slik det var.

Mennesker jeg møtte: Rigmor Amundsen

Av Per Nordal

Rigmor ble født 8. oktober 1926 kl. 2350. Hun vokste opp og har bodd på Nesodden hele sitt liv. Døpt, konfirmert og gift i Nesodden kirke. Hun er altså en ekte Nesodding.

Familien hadde eget hus på Berger, men innlagt vann ble det ikke før etter krigen. Vann måtte bæres både ut og inn. Som så mange andre måtte barna bade i en sinkbalje på kjøkkenet. Broren, Henry Johansen, badet alltid først. Det var bestemt og slik ble det. Faren var veiarbeider og aktiv kommunalpolitiker og fagforeningsmann. Dessverre døde han da Rigmor var 10 år gammel.

Moren fikk da ansvaret for hele familien. Inntekter skaffet hun seg ved å ta vaskejobber, plukke blomster og bær som hun reiste inn til Oslo for å selge. Hun hadde vaskejobber på Bakersvennes Feriehjem på Hellviktangen og i Nesodden kommune. Nye klær ble det lite av. Mor sydde om de gamle. Hun bakte brød i en vedkomfyr hele året, selv midt på sommeren. Hun var også en ivrig kommunepolitiker og var etter krigen i en periode eneste kvinne i Nesodden kommunestyre. Byturer ble det lite av for barna. Som regel en gang i året før jul for å se på juleutstillingene i hovedstaden. Dette var årets store begivenhet for barna. Når som-



mergjestene kom, flyttet familien ut i hytta for på denne måten å skaffe seg en kjærkommen ekstrainntekt.

Rigmor startet karrieren med å gå med Arbeiderbladet som moren var kommisjonær for. Hun gikk også med Arbeidermagasinet og om fredagene med tilleggsavisen Tarzan. I all slags vær, sommer som vinter, måtte hun ut med avisene. Det kunne være ganske tøft når snøen lå meterhøy og veiene ikke var brøytet, som i dag.

Om sommeren hjalp hun tante og onkel på Ekelund å passe kuene om dagen. Pengene hun tjente fikk moren. Noen fritidsproblemer hadde hun derfor ikke.

I 1942 fikk hun jobb i Nesodden kommune, nærmere bestemt i Forsyningsnemnda, som først og fremst sørget for at innbyggerne fikk rasjoneringskort. Det første kontoret lå ved siden av gamle Berger skole i baker Moskvils hus. I 1946 fikk hun jobb i Folkeregisterets sentralbord på Varden. Arbeidet medførte at hun også fikk telefoner hjem på natten. En periode hadde hun derfor hemmelig telefonnummer. I 1968 overtok staten Folkeregistrene, og nytt kontorsted ble Tangen sentrum. Hun gikk av med pensjon i 1992 etter over 50 års tjeneste i offentlig virksomhet.

Under krigen gikk livet sin vante gang. På Berger så man lite til de tyske soldatene. Forholdet til tyskerne var kjølig, men korrekt. Man unngikk å snakke med soldatene, som ofte søkte kontakt. Den første krigsdagen var det ikke noen båtforbindelse med hovedstaden. Folk som arbeidet i Oslo og som ville hjem om ettermiddagen, tok derfor bena fatt og gikk den fire–fem mil lange veien tilbake til Nesodden.

Rigmor har hatt og har ennå mange tillitsverv i frivillige organisasjoner, hvor hun har nedlagt et enormt arbeid.

Hun er aktivt med i Nesodden Helselag, sitter i styret for stiftelsen Ekelund Eldresenter og er nestleder i Nesodden Pensjonistforening. I 10 år var hun med i styret for Nesodden Historielag.

Hun er en levende lokalhistorisk bok, og mange forfattere av Nesoddbøker har brukt henne som kilde.

Historielaget takker for alt hun gjør og har gjort for oss og ønsker henne lykke til videre.

Idrettslaget "YMER"

Av Harald Lorentzen

Nesodden har i mange år hatt aktive idrettsutøvere tilknyttet ulike foreninger. Sommeridretter ble preget av de mange velforeninger, naturlig nok siden det bodde tusenvis av sommergjester her ute, mens vinteridrettene var sprunget ut av de ulike kretsene på bygda.

Nesodden Idrettsforening favnet etter 2. verdenskrig de fleste kretser og idrettsgrener.

Den store boligbygging på nordre Nesodden og innflytting av mange unge mennesker gjorde at denne delen av Nesodden ble et aktivt sentrum i bygda på 1950- og 1960 tallet. Den korte veien til Nesoddtangen brygge og den stadig hyppigere båtforbindelsen gjorde at mange barn og unge fra denne store utbyggingen også søkte til idrettslag i Oslo.

Det var derfor naturlig at det grodde fram et idrettslag blant "innflytterne" i boligbyggelagene på nordre Nesodden.

I juli 1958 ble det samlet en del foreldre som ble enige om å sende ut et skriv til samtlige husstander på Oksval, Tangen og Flaskebekk. Dette første arbeidsutvalget som da ble dannet, besto av Egil Wæhle, Arne Andersen og Einar Digerud. De skrev at de ikke ønsket å konkurrere med Nesodden Idrettslag, men ville begynne med idretter som tennis, badminton, volleyball, håndball, svømming etc. Altså idretter som ikke krevde større baneanlegg.

Bedre forhold på Bergerbanen

Selvsagt var det ikke alle som bifalt denne nye ideen om to idrettslag. Ordfører Kjensli mente at nå som Bergerbanen snart sto ferdig, ville baneforholdene også for dem som bodde på nordre Nesodden

bli langt bedre. Da journalisten i Akershus Amtstidende sa at "Det klages over at det blir for lang vei til treningsbane" (for barn og ungdom på nordre Nesodden), ja, da svarte ordfører Kjensli: "Kan ikke ungdommen gå eller sykle fra Tangen til Berger, kan jeg ikke tenke meg de er videre skikket til å drive idrett heller".

Stiftet i 1958

Den 29. august 1958 ble det innkalt til et møte i den nye barnehagen på Tangen. Der ble det nye idrettslaget stiftet med 43 voksne og 55 barn under 17 år som medlemmer. Hva skulle et slikt idrettslag hete? En konkurranse ble utlyst. Knappt 14 dager senere reiste den første gruppe til svømmetrening i Torggata bad, og med som leder var Kari Adland. Hun ordnet også med lån av tennisbanen til Sali-cath, hvor det ble plass til flere badmintonbaner.

På styremøte 15. september ble navnet på idrettslaget presentert: "Norodd". Klubbens første formann ble Einar Digerud.

Allerede 22. september måtte man med sorg si ifra seg klubbens navn. Det var et idrettslag i Kristiansund som hadde dette navnet, så etter en liten diskusjon i styret ble nytt navn presentert: Idrettslaget "Ymer".

Klubbmesterskap

Det var et særdeles aktivt styre i det nye idrettslaget, noe som resulterte i et klubbmesterskap i friidrett. Dette ble avholdt på Isi-banen 4. oktober 1958. Resultatene i de ulike grenene ble omgjort i henhold til Tyrvingtabellen, og de beste resultatene i de ulike klassene ble:

Gutter 1950: Beste resultat Sigmund Schröder 786,5 poeng

Gutter 1949: Beste resultat Knut Arnesen 748 poeng

Gutter 1948: Beste resultat Arthur Buchardt 859 poeng

Gutter 1947: Beste resultat Stein Schröder 841 poeng

Gutter 1946: Beste resultat Bjørn Kristensen 740,5 poeng

Gutter 1945: Beste resultat Egil Ottosen 534,5 poeng

Gutter 1944: Beste resultat Carl Otto Veidal 700,75 poeng

Gutter 1942: Beste resultat Ø. Grønneberg 700 poeng



Restene av den gamle Ymerbakken kan fortsatt ses i skogen ved Skoklefalltjernet.

Piker 1947: Beste resultat Tone Hintze 727 poeng

Piker 1946: Beste resultat Bente Landgraff 835 poeng

Piker 1945: Beste resultat Tove Lise Westli 400 poeng.

Premieutdeling

Det ble stor premieutdeling i barneskolens sløydsal i slutten av ok-

tober. Man var så heldig å få cola til de unge friidrettsutøvere, sponset av Finn Grøstad, og de gikk raskt tomme for drikkevarer.

De 11 tidligere nevnte utøvere fikk hver sin fine sølvpokal, og dessuten ble det utdelt to bestemannspremier uansett årsklasse.

Vinteren gikk med til svømmetrening på Torggata bad og litt bordtennis. Man lagde også en provisorisk hoppbakke midtveis mellom nåværende Samfunnshuset og Skoklefall kirke.

Sommeren 1959 var en aktiv sommer for idrettslaget "Ymer". Hornstranda ble ryddet og sand ble lagt ut. Her ble det arrangert prøver fra søndag 7. juni for de som ønsket å ta den populære "Svømmeknappen".

Ellers hadde man mange jern i ilden. Den lille hoppbakken var ikke særlig tilfredsstillende, noen ville nå bygge en ordentlig hoppbakke like ved. Bakken var blitt nivellert av Paul Kvam. Man hadde fått Akershus Skikrets sin konstruktør til å tegne bakkens profil. Arbeidet gikk framover, og et av medlemmene i klubben hadde skaffet gratis dynamitt. Det ble dessuten nå laget egen klubbavis med navnet "Ymerposten", redaktør var Stein Johansen.

Sammenslutningen

I midten av mars 1960 var det styremøte i Idrettslaget "Ymer". Det ulmet litt i enkelte grupper, og her kommer for første gang offisielt opp tanken om en sammenslutning med Nesodden Idrettsforening. Det var formannen selv som tok dette opp. Mange hadde tydeligvis gått lei arbeidet, og frammøtet ble mindre og mindre. Skibakken var ikke kommet i stand. En snøball var begynt å rulle.

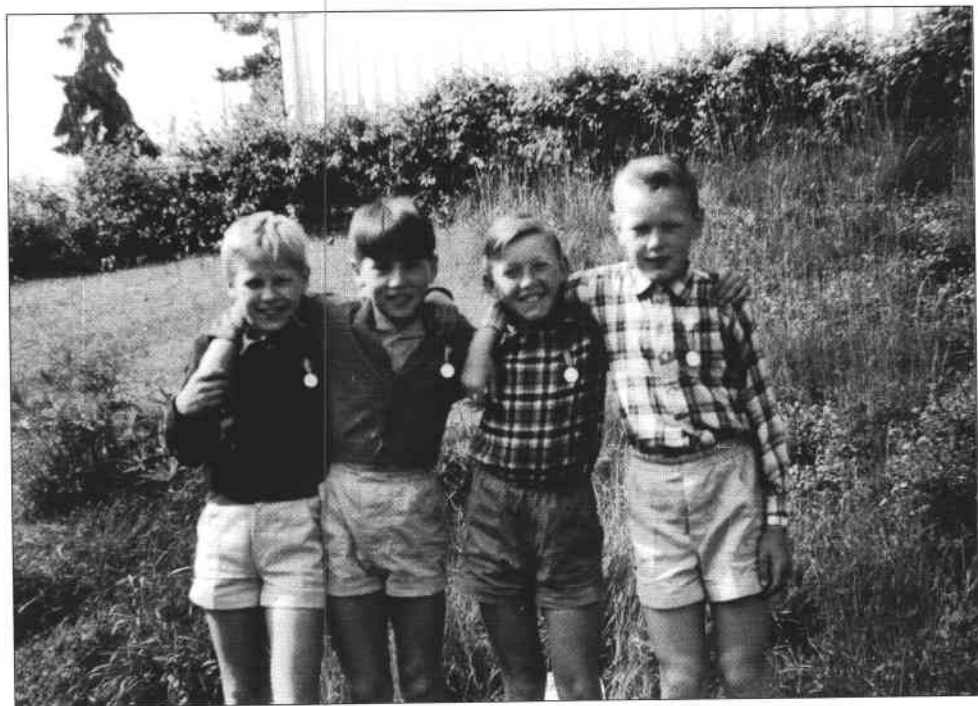
Så kom den andre ordinære generalforsamlingen i slutten av mars 1960. Her fikk foreningen ny formann, Odd Rud.

Denne sommeren fikk Idrettslaget "Ymer" virkelig vist seg fram. De sendte ikke mindre enn 58 deltakere til stafettmesterskapet på Hønefoss. Det ble en flott sølvmedalje på 4x60 meter stafett hvor det var hele 60 lag med. På sølvvinnerlaget løp Trygve Holst, Arthur Buchardt, Stein Schrøder og Lasse Owesen.

I desember 1960 ble det holdt 3 uformelle møter mellom Idrettslaget "Ymer" og Nesodden Idrettsforening. Det gikk mot en sam-

menslutning. Begge foreninger skulle ha sine generalforsamlinger for deretter å samles til en felles generalforsamling.

Torsdag 15. mars 1961 var det generalforsamling i "Ymer". Det var en sterkt fallende interesse nå, bare 12 medlemmer møtte. Avstemningen over forslaget om sammenslutning ble: For sammenslutning 10 stk, mot sammenslutning 1 stk. Dermed gikk Idrettslaget "Ymer" over i historien.



Laget som vant sølvmedalje i stafett i årgang 47-48 på Hønefoss i 1960. Fra venstre Trygve Holst, Arthur Buchardt, Stein Schrøder og Lasse Owesen.

Minneord

Av Per Nordal

Marit Jahr Evensen døde 31. januar, 70 år gammel, etter lengre tid med svekket helse. 9. februar ble hun begravet og hviler på Nesodden kirkegård, bare noen hundre meter fra Løeshagaveien hvor hun tilbrakte en stor del av sitt liv.

Hun var den første formann i Nesodden Historielag, valgt på det konstituerende møte 21. oktober 1980. Formann var hun i hele seks år, da hun etter eget ønske ba om avløsning pga. økt arbeidsmengde privat.

Hun la grunnlaget til det historielaget vi har i dag, og satte i gang mange aktiviteter som rusleturer, foredrag og utstillinger.

Hun hadde enorme kunnskaper, ikke bare om Nesodden, men var også aktivt engasjert i Follo Historie- og Museumslag og Follo Museum, både som styremedlem, forfatter og medredaktør av årboka Follominne.

Hun var også en dyktig og etterspurt foredragsholder og hadde en egen evne til å gjøre historien levende.

Vi har derfor mye å takke Marit for og lyser fred over hennes minne.



Minneord

Av Per Nordal

Per Wetlesen (1921–2007) har gått bort. Han ble bisatt fra Gjøfjell kirke 28. februar 2007. Flere hundre mennesker var møtt fram for å vise ham den siste ære.

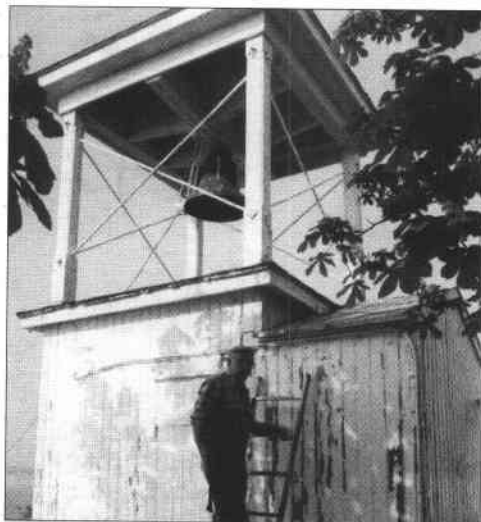
Per var en ekte nesodding og var sterkt knyttet til bygda vår. Det var derfor naturlig at han var opptatt av lokalhistorien, som han hadde enorme kunnskaper om. Allerede i 70-årene var han med i det utvalget som utga Nesoddens historie, bind I.

Senere var han i mange år medlem av historielagets styre, hvor han gjorde en imponerende innsats som ressursperson og rådgiver.

Vi har derfor mye å takke Per for og lyser fred over hans minne.



NESODDEN HISTORIELAG HAR MANGE AKTIVITETER OG OPPGAVER



NESODDENS KIRKEVEIER

Folder, del I

*Opplysninger knyttet til gårder
og enkelte historiske steder
på strekningen*

**NORDRE GJØFJELD
NESODDEN KIRKE**

